

Meie 22.07.2026 nr 1-3/26/7114

Eesti Keskkonnaühenduste Koja tagasiside üleriigilise planeeringu Eesti 2050 koostööstamisele saadetud materjalidele

Heameel on näha, et üleriigilises planeeringus (ÜRP) on tehtud mitmeid positiivseid täiendusi. Samas märkasime ka murettekitavaid uuendusi. Esitame nii oma rõõmustavad kui pettumust valmistavad tähelepanekud koos ettepanekutega planeeringu täiendamiseks allpool. Oleme jätkuvalt keskendunud peamiselt planeeringu seletuskirjale kui kehtestatavale dokumendile.

Siinkohal toome eraldi välja teemad, mille oleme varasemalt tõstatanud ning mille osas saadud tagasisidega või loodud lahendusega me rahule jääda ei saa:

- a) Jätkuva olulise puudujäägina on rohevõrgustiku ökoloogilise toimivuse tagamine jäänud ÜRP-s ebamääraseks, konkreetsemaid tegevusi kavandatakse alles ÜRP-le järgnevatena. Olukorras, kus probleemid on kaardistatud ning uuringud tehtud, on olemas vajalik materjal, et juba ÜRP-s senisest konkreetsemad suunised anda, nagu oleme välja toonud ka oma 20.05.2026 kirjas nr 1-5/26/7033. Jätakuvalt jääb arusaamatuks, millele tuginedes peab riik nüüd (st ÜRP lähteseisukohtade koostamisele järgnevas protsessi osades) endale seatud eesmärkide täitmist ebaoluliseks. **Küsimus ei ole EKO vaatest üksnes riikliku tähtsusega rohevõrgustiku osade määratlemises, vaid omavalitsustele ja ühiskonnale laiemalt senisest selgemate, üle riigi ühtsete suuniste andmises, mille alusel saaks olla tagatud mitte üksnes rohevõrgustik märgistusena kaardil, vaid ka selle ökoloogiline toimimine maastikus ning seeläbi seadusest tulenevate eesmärkide täitmine.** Seda enam, et elurikkuse säilimine on seotud ka Eesti riigi majandusliku stabiiluse tagamisega (vt [IPBES analüüs](#)). EKO ettepanek planeeringu täiendamiseks on esitatud allpool, vt punkt 27.
- b) Leiame jätkuvalt, et riikliku looduse taastamiskava ning ÜRP sidumine on vajalik, eeskätt kohalikele omavalitsustele sisendi andmiseks. Riiklik taastamiskava, sarnaselt nt kaitse-eeskirjadele, on valdkondlik dokument, mis võib KOV vaateväljast KOV vastutusalas olevate paljude teemade seas välja jääda. Ometi puudutab riiklik taastamiskava ruumilisi tegevusi konkreetsetes asukohtades, mistõttu on väga oluline, et KOV-d saaksid riigi ootustest teada nende jaoks peamisest ruumilist arengut riigi tasandil suunavast dokumendist, milleks on ÜRP. Arusaadav, et ÜRP täpsusastmes ei ole võimalik edasi anda konkreetseid taastamiskava nõudeid, kuid **on võimalik ja vajalik sõnastada ÜRP-s suunis taastamiskava eesmärkidega arvestamiseks kohaliku tasandi ruumilise arengu planeerimisel.** Teeme ettepaneku planeeringu seletuskirja vastavalt täiendada.

Samuti toome uuesti välja oma ettepaneku kaasata ÜRP koostamisse riigi poolt rahastatav **kestliku maakasutuse tippkeskus FutureScapes**, et hõlmata sealsete Eesti teadlaste parimad teadmised maakasutuse planeerimisel. Senise tagasiside põhjal on jäänud selgusetuks, kas neid on kaasatud või mitte.

Lisaks eelnevale peame olulisel määral murettekitavaks järgmisi lisandusi ÜRP-s:

- a) Maahõive hierarhia tingimuste leevendamine hajaasustuses ning **võimaluse andmine käsitleda asustuse, töökohtade ja teenuste säilitamist sellise avaliku huvina, mis saab õigustada täiendavate looduslike alade hõivamist**, sõltumata nende ökoloogilisest seisundist, ptk 2.2 punkt 4. Toome taas välja, et elurikkuse säilimine on kogu majandustegevuse ja selle stabiilsuse tagamise eelduseks. Teeme ettepaneku täiendada seda käsitlust järgnevalt: 1) asustuse, töökohtade ja teenuste säilitamise nimel on võimalik maahõive hierarhia paindlikum rakendamine vaid juhul, kui hõivatavate looduslike alade näol on tegemist nõ madala ökoloogilise väärtusega aladega nagu näiteks kahjustatud aladega, 2) hinnangu hõivatava ala ökoloogilisele väärtusele annab vastav ekspert, tuginedes mh välitöödele ning kaasates vajadusel täiendavaid eksperte, nt vääriselupaiga tunnuste määramiseks, loodusliku pühapaiga tuvastamiseks jmt.
- b) Ptk 2.2 punkt 4 on täiendatud sõnastust selliselt, et see ütleb nüüd, et looduse hüvede kadu kompenseeritakse **erandjuhul. Juhime tähelepanu, et maahõive hierarhia loogika eeldab kompenseerimist, kui loodusliku ala täiendavat hõivet ei ole võimalik vältida**. Seega ei saa kompenseerimine olla erand. Teeme ettepaneku sõna "erandjuhul" eemaldada ning, sarnaselt oma varasema ettepanekuga, lisada ka kompenseerimise mehhanismi kirjeldus ning eeldatavad proportsioonid (st kui suures mahus kompensatsioonialasid on vaja, võrreldes hävineva loodusliku ala suurusega).

EKO muud tähelepanekud kooskõlastamisele saadetud planeeringulahenduse osas ning ettepanekud selle täiendamiseks:

- 1) Lühikokkuvõtte - majandusliku arengu ruumiliselt läbimõeldud asukohtadesse suunamise asemel on seatud esikohale ühiskonna konkurentsivõime ja majandusareng. Ühiskonna konkurentsivõime ja majandusarengu alustalaks on heas seisus looduskeskkond (vt [IPBES analüüs](#)), mille tagamise üheks loogiliseks hoovaks on majandusliku arengu ruumiliselt läbimõeldud asukohtadesse suunamine. Teeme ettepaneku kajastada see loogika planeeringu seletuskirjas ning tuua tagasi majandusliku arengu läbimõeldud asukohtadesse suunamise eesmärk.
- 2) Ptk 1 - kadunud on eesmärk, et Eesti majandus on vastutustundlik. Sarnaselt eelmise punktiga: heas seisus looduskeskkond on majandusliku jätkusuutlikkuse aluseks ning majanduse vastutustundlikkus (ehk looduskeskkonna vaatest selle piiridesse mahtumine) on oluline eesmärk, millest ei maksa loobuda. Teeme ettepaneku see eesmärk planeeringusse tagasi tuua.
- 3) Sissejuhatus - ÜRP põhimõtete ja eesmärkide omavahelise vastuolu korral kaalutakse erinevaid väärtusi iga ruumiotsuse puhul eraldi, arvestades kohapealseid olusid. Loeme sellest välja, et riik ei soovi seada ühtseid prioriteete, vaid jätab kõik vaidlused jätkuvalt

üksikjuhtumi tasandile. Leiame, et selline lähenemine on ebamõistlik ning riiklikul tasandil on vajalik välja tuua tõsiasi, et inimkond ei suuda taasluua oma elu aluseks olevat looduskeskkonda, kui see on kriitilise piirini hävinud. Kliimamuutused toovad järjest selgemini esile inimühiskondade haavatavuse looduslike protsesside ees, mis tähendab, et looduslike protsesside "vaos hoidmine" negatiivse keskkonnamõju minimeerimise kaudu on ühiskonna julgeoleku seisukohalt ülimalt oluline ja iga riigi pingutus selles suunas on asjakohane. Teeme ettepaneku planeeringulahendust vastavalt täiendada.

- 4) Ptk 2.2 on lisatud paindlikkus maahõivehierarhia rakendamisel kahanemisega kohanevates piirkondades, milleks on rahvastikuproгноosi kohaselt sisuliselt terve Eesti, va Tallinn ja Tartu koos lähiümbrusega. Lisaks on sõnastatud, et neis piirkondades võib avalik huvi seisneda asustuse, töökohtade ja teenuste säilitamises (käsitatud ülalpool siin kirjas). Mõistame ühest küljest soovi luua paindlikkust, kuid toome välja, et sellise lähenemise puhul võib seniste arengute põhjal eeldada märkimisväärset looduslike alade täiendavat hõivamist nõ "keset metsa". Näideteks sobivad siin nii VKG biotoodete tehase asukohavalik kui ka kaitsetööstuspargi asukohavalik Pärnumaal. Arvestades kasvavat toormepuudust puidusektoris, süvenevat maanappust põllumajanduses ning mitmete Eesti ökosüsteemide kehva seisundit, ei ole sellise arengu soodustamine EKO hinnangul mõistlik samm. Uued arendused peaksid siiski eeskätt saama rajatud juba olemas olemasse asustusstruktuuri, mitte tekitama juurde pendelrännet või olemasoleva ja niigi kahaneva elanikkonnaga asustuse hajumist uutele aladele. Sellised arengud on vastuolus ÜRP-s esitatud asutuse koondamise ning ebavajalike sõitude vältimise põhimõtetega. Teeme ettepaneku võimaldada paindlikkust erandkorras ja sõnastada selged põhimõtted, mida tuleb järgida erandi kaalumisel, et vältida vastuolu üldiste soovitatavate trendidega.
- 5) Lk 13 "Maapiirkonnad", "Milline on maa- ja ruumikasutus?" - praegusest sõnastusest jääb mulje, et elurikkuse tagamiseks piisab põllumassiivide liigendamisest roheribadega, rohevõrgustiku toimivuse tagamine on seotud pelgalt elukeskkonna osaks olemisega. Teeme ettepaneku elurikkuse tagamise rolli esile toomiseks ka rohevõrgustiku puhul.
- 6) Ptk 3.1 Teeme ettepaneku täiendada lauset: "See lähtub julgeolekupoliitika alustes määratletud põhimõttest, et julgeoleku alus on hoitud inimesed ja elukeskkond, *sh looduskeskkond*, tugev riigikaitse ning toimiv ja vastupidav majandus, mida toetab ühiskondlik sidusus."
- 7) Ptk 3.1 punkt 16 on käsitatud negatiivse mõju tasakaalustamist väga kitsalt, teeme ettepaneku käsitleda ka keskkonnale avalduda võiva negatiivse mõju tasakaalustamist/kompenseerimist.
- 8) Ptk 3.2.1 punkt 7 - KIIDAME
- 9) Ptk 3.2.2 Linnalised asulad punkt 3 - Teeme ettepaneku kohendada sõnastust ja tuua sisse erinevus hoonestatud ja hoonestamata alade vahel ülejutuse mõjuala puhul, et vältida segadust nt punktis 9 esitatud lammialade säilitamise nõudega. Ka punkt 4 käsitleb liigvee viibealasid, mis on ju samuti ülejutuse mõjuala, lihtsalt selle funktsioon ongi liigvesi vastu võtta.
- 10) Ptk 3.3.5 punkt 5 - Teeme ettepaneku sõnastuse täiendamiseks: "... hajaasustatud maapiirkondades *heas ökoloogilises seisundis* loodusmaastikud." Meditsiiniuuringud

kinnitavad, et tervisetuge pakub just ökoloogilises heas seisundis loodus kas puutumata ökosüsteemide või mitte tugeva inimõjuga maastikud. Erandiks on siin ehk pärandniidud. Arvestades, et ökosüsteemide seisund on Eestis väljaspool kaitsealasid üldiselt kehva, ei saa päriselt tervist turgutavate loodusmaastike kättesaadavust hajaasustuses iseenesestmõistetavaks pidada, vaid vajalik on sõnastada see eesmärgina, mille poole liikuda.

11) Ptk 3.4.2 - KIIDAME

12) Ptk 3.5.1 punkt 2 - Teeme ettepaneku täiendada sõnastust: "võetakse kasutusele eeskätt ökoloogiliselt viletsas seisundis pruunalad;"

13) Ptk 3.5.2 - tööstuse arendamisel on eelistatud olemasoleva infrastruktuuriga alad, sh juhul, kui see eeldab loodusliku ala kasutuselevõttu. Teeme ettepaneku lisada, et loodusliku ala kasutuselevõtt eeldab ala ökoloogilise seisundi ja loodusväärtuste kaardistamist ning on õigustatud oluliste loodusväärtuste puudumise ja keskmisest madalama ökoloogilise seisundi korral.

14) Ptk 3.5.3 punkt 5 - KIIDAME kiire korrastamise vajaduse sisse toomise eest.

15) Ptk 3.5.3 punkt 6 - asustuse, taristu ja keskkonnakaitse arengul arvestatakse maardlatega - teeme ettepaneku lisada selgitus, mida on mõeldud arvestamise puhul. Looduskaitse tugineb loodusväärtuste esinemisele ning kaitse-eesmärkide saavutamisele, mingist loodusväärtusest loobumise eelduseks mõne muu kasutuse huvides on ülejäänud loodusala piisavalt hea seisund.

16) Ptk 3.6.1 KIIDAME sisukate lisanduste eest: kasvavates piirkondades kõrgendatud tähelepanu vajadus, kahanevates piirkondades selge tingimus rohevõrgustiku sidususe ja ökoloogilise toimimise säilimiseks. Teeme ettepaneku selgitada lahti, mida tähendab ptk 3.6 algusesse sisse toodud riigi julgeoleku ja territoriaalse kaitse rolliga arvestamine. Milline peab mastik/rohevõrgustik olema, et seda rolli täita? Või on mõte vastupidine - julgeoleku ja territoriaalse kaitse vajadused tuleb seada prioriteediks ka rohevõrgustiku, väärtusliku põllumajandusmaa või väärtuslike maastike hävimise hinnaga?

17) Ptk 3.6.1 punkt 3 - Teeme ettepaneku lausest "Eesmärgiks on rohevõrgustiku aladel säilitada sidusust ja võimalusel parendada ökoloogilist seisundit." jätta välja sõna "võimalusel". Kui rohevõrgustiku ökoloogiline toimivus ei ole tagatud, ei saa see täita oma eesmärgi. Ökoloogilise toimivuse tagab just nimelt hea ökoloogiline seisund. Kuivõrd Eesti ökosüsteemide seisund on väljaspool kaitsealasid valdavalt keskmine või vilets, on seisundi parandamise eesmärgiks seadmine igal juhul vajalik. Kas eesmärgi suudetakse täita, on iseasi, kuid kui isegi eesmärgi selgesõnaliselt mitte seada, siis pole lootustki selle täitmiseni jõuda.

18) Ptk 3.6.1 punkt 5 - KIIDAME riikliku seire- ja hindamissüsteemi vajaduse lisamise eest, Teeme ettepaneku tuua selgelt välja, et riiklik seire- ja hindamissüsteem on vajalik sõltumata järgmise tasandi riigiplaneeringutest.

19) Ptk 3.6.3 punkt 1 - väärtusliku põllumajandusmaa põllumajanduslikus kasutuses hoidmine ei toeta tingimata elurikkust, Teeme ettepaneku jätta elurikkus loetelust välja või sõnastada ümber, nii et oleks üheselt mõistetav, et põllumajandusliku kasutuse viis peab toetama elurikkust. Sõltuvalt kasutatavatest põllumajanduspraktikatest võib põllumajandusmaastik olla ka äärmiselt elustikuvaene. Punkt 1 praeguse sõnastuse

paikapidavuse eelduseks on punkt 3 tingimuste täitmine. Lisas 1 on samas kasutatud sobivat sõnastust.

- 20) Ptk 3.7.1 punkt 11 - KIIDAME loodusele vähima kahju põhjustamise vajaduse esiletoomist.
- 21) Ptk 3.7.1 punkt 16 - KIIDAME linnalooduse rolli sisse toomise eest tänava käsitluses.
- 22) Ptk 3.8.2 punkt - KIIDAME tuuleparkide kumulatiivse mõju jälgimise seiresüsteemi väljatöötamise plaani lisamise eest.
- 23) Mõisted - KIIDAME kestliku ja kvaliteetse elukeskkonna käsitluse eest.
- 24) Mõisted - kliimaeesmärkide täitmine on tihedas seoses elurikkuse eesmärkide täitmisega, st elurikkuse tõstmine ja looduskeskkonna ning looduslike protsesside säilitamine tagab üldjuhul ka suurema kliimakindluse Teeme ettepaneku kajastada seda seost ka kliimakindluse mõiste selgituses.
- 25) Mõisted, "taaskasutus" - teeme ettepaneku täiendada sõnastust: "vältida uue *looduslikus seisundis* maa hõivamist".
- 26) Lisa 2, skeem 1 - rohevõrgustik on kindlasti seotud ka kliimamuutuste ja -mõjudega, peamiselt leevendavas rollis. Samuti on rohevõrgustik seotud elu- ja pärandirikaste kompaktsete asulatega - asulate haljastuse orgaaniline seotus rohevõrgustikuga tõstab elukeskkonna kvaliteeti ning asulate kompaktne arendamine tagab kaudselt paremad võimalused rohevõrgustiku säilimiseks. Samuti on oluline maismaa ja mere seos ka looduskeskkonna vaatest ning ka siin on rohevõrgustikul oma roll, kindlasti ka väärtuslikel maastikel. Teeme ettepaneku skeemi vastavalt täiendada.
- 27) Lisa 2 ptk 2.2 punkt 2 - KIIDAME sisu eest. Toome samas välja, et seoses kõrge raiesurve, ökosüsteemide kehva seisundi ning kogunevate kohtulahenditega on punktis 2 nimetatud lahenduste loomine ajakriitiline ning vajab kiiret rakendamist üle-Eestiliselt, mitte üksnes tugevama arendussurvega piirkondades (mis on eelisjärjekorrana nimetatud lisa ptk 2.1). Teeme ettepaneku tõsta Lisa 2 ptk 2.2 punktis 2 nimetatud ülesanded planeeringu seletuskirja ptk 3.6.1, et need oleksid kehtivad kohustused üle kõigi piirkondade ning lisada konkreetne ajaraam, mis ajaks nimetatud ülesanded peavad lahendatud olema.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Farištamo Eller

Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaatori asetäitja